

Yirminc Lem'a **Tabiat Risalesi**

(Onyedinci Lem'anın Onaltıncı Notası iken, ehemmiyetine binaen Yirminc Lem'a olmuştur . **Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor; küfrn temel taşını zîr ü zeber ediyor** .) **İhtar**

Şu notada, **Tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun iç yüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden dokuz muhal ile beyan edilmiş** . Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden; burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birdenbire, bu kadar zahir ve aşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar, hatıra geliyor. Evet

onlar, mesleklerinin iç yüzünü görememişler

. Hem hakikat-ı meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki; yazılmış herbir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve mstekreh ve gayr-ı makul

(Haşıye)

hülâsa-i mezhepleri, mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat'î brhanlarla şbhesi olanlara tafsilen beyan ve isbat etmeye hazırım.

(Haşıye):

Bu risalenin sebeb-i te'lifi; gayet mtecavizane ve gayet çirkin bir tarz ile hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'ana hücum edilmesidir.

O hücum ise, şiddetli bir hiddeti (kalbe) kaleme verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mlhidlere ve haktan yüz çeviren bâtil mezheblilere yedirirdi.

Yoksa Risale-i Nur'un mesleği, nezihane ve nazikane ve kavl-i leyyindir.

Bismillahirrahmanirrahim

Qalet rusulihim efillahi şekkun fatirissemavati vel ardi

Şu âyet-i kerime, istifham-ı inkârî ile

"Cenab-ı Hak hakkında şekk olmaz ve olmamalı"

demekle; vücud ve vahdaniyet-i İlahiye, bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor.

Şu sırrı izahtan evvel bir ihtar:

1338'de Ankara'ya gittim. İslâm ordusunun Yunan'a galebesinden neş'e alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet müdhiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlendirmek için dessayane çalıştığını gördüm. Eyvah dedim, bu ejderha imanın erkânına ilişecek!

O vakit, şu âyet-i kerime bedahet derecesinde vücud ve vahdaniyeti ifham ettiği cihetle ondan istimdad edip, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'an-ı Hakîm'den alınan kuvvetli bir brhanı, Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yeni Gün Matbaası'nda tab'ettirmiştim. Fakat maatteessüf Arabî bilen az ve ehemmiyetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetli bürhan tesirini göstermedi.

Maatteessüf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu.

Bilmecburiye, o brhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O bürhanın bazı parçaları, bazı risalelerde tam izah edildiğinden; burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddid brhanlar, bu brhanda kısmen ittihad ediyor; herbiri bunun bir cüz'

hükmüne geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağızından çıkan ve dinsizliğı işmam eden dehşetli kelimeler var. Ehl-i iman, bilmeyerek istimal ediyorlar. Mhimlerinden  tanesini beyan edeceğiz:

Birincisi: "Evcedeth-l esbab" Yani, **"esbab bu şey'i icad ediyor."** **İkincisi:** "Teşekkele binefsihi" Yani, **"kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."**

Üçüncüsü: "İktezath-t tabiat" Yani, **"tabidir, tabiat iktiza edip icad ediyor."**

Evet madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem her mevcud san'atlı ve hikmetli vücud geliyor. Hem madem kadm değil, yeniden oluyor. Herhalde ey mülhid! Bu mevcudu, meselâ bu hayvanı ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icad ediyor; yani esbabın itimainda o mevcud vücud buluyor.. veyahud o kendi kendine teşekkül ediyor.. veyahud tabiat muktezas olarak, tabiatın tesiriyle vücud geliyor.. veyahud bir Kadîr-i Zülcelal'in kudretiyle icad edilir.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur, evvelki  yol muhal, battal, mümteni', gayr-ı kabil oldukları kat' isbat edilse; bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan tark-i vahdaniyet, şeksiz şbhesisiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL Kİ:

Esbab-ı âlemin itimayla teşkil-i eşya ve vücud-u mahlukattır. Pek çok muhalatından yalnız  tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ:

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor

. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayatdar hârika bir tiryak onlardan yapılmak cab etti. Geldik, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayatdar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan herbirisini tedkik ettik.

Görüyoruz ki: O kavanoz şişelerden herbirisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan,  dört dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından ve hakeza.. muhtelif mikdarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa o macun zîhayat olamaz, hasiyetini gösteremez.

Hem o hayatdar tiryak da tedkik ettik. Herbir kavanozdan bir mizan-ı mahsus ile bir madde alınmış ki, zerre mikdarı noksan veya ziyade olsa, tiryak hassasnı kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade iken, herbirisinden ayrı bir mizan ile alınmış gibi, ayrı ayrı mikdarda eczaları alınmış.

Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif mikdarlar, şişelerin garib bir tesadûf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, herbirisinden alınan mikdar kadar yalnız o mikdar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, bâtil birşey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, "Bu fikri kabul etmem" diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi;

herbir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur ve herbir nebat, hayatdar bir tiryak gibidir ki; çok müteaddid eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçü ile alınan maddelerden terkiib edilmiştir

. Eğer esbaba, anasıra isnad edilse ve "esbab icad etti" denilse; aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve bâtildir.

Elhasıl:

Şu eczahane-i kübra-yı âlemde, Hakîm-i Ezelî'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve herşeye şamil bir irade ile vücut bulabilir. "Kör, sağır, hududsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabayi' ve esbabın işidir" diyen bedbaht, "O tiryak-ı acib, kendi kendine şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur" diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmadır. Evet o küfür; ahmakane, sarhoşane, divanece bir hezeyandır.

İKİNCİ MUHAL:

Eğer herşey, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse, belki esbaba isnad edilse lâzım gelir ki; âlemin pek çok anasır ve esbabı, herbir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Halbuki sinek gibi bir küçük mahlukun vücudunda, kemal-i intizam ile gayet hassas bir mizan ve tamam bir ittifak ile, muhtelif ve birbirine zıd, mübayin esbabın içtimai, o kadar zahir bir muhaldir ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldir, olamaz!" diyecektir.

Evet

bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabı ile alâkadardır; belki bir hülâsasıdır

. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye verilmezse, o esbab-ı maddiye onun vücudu yanında bizzât hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cisminde girmek gerektir. Belki cisminin küçük bir nümunesi olan gözündeki bir hüceyresine girmeleri icab ediyor.

Çünkü sebep maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor

. Şu halde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hüceyrecikte erkân-ı âlem ve anasır ve tabayi'in, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor.

İşte, Sofestaînin en eblehleri dahi, böyle bir meslekten utanıyorlar.

ÜÇÜNCÜ MUHAL:

El vahidu la yesduru illa anil Vahid

☞

kaide-i mukarreresiyle:

"Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vâhidden, bir elden sudûr edebilir."

Hususan

o mevcut, gayet mkemmел bir intizam ve hassas bir mizan içinde ve câmi' bir hayata mazhar ise

, bilbedahe sebeb-i ihtilaf ve keşmekeş olan müteaddid ellerden çıkmadığını; belki gayet Kadîr, Hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği halde;

hadsiz ve camid ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karmakarışıklık içinde, kr, sağır esbab-ı tabiiyenin

karmakarışık ellerine, hadsiz imknat yolları içinde ve içtima ve ihtilat ile, o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği halde; o muntazam ve mevzun ve vâhid bir mevcudu onlara isnad etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi bu muhalden kat'-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mbaşeretle ve temasla olur. Halbuki o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcudların zahirleriyleedir.

Halbuki görüyoruz ki; o esbab-ı maddiyenin elleri yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın btını, on defa zahirinden daha muntazam, daha latif, san'ata daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve letleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri

kck zîhayat, kck hayvancıklar, en büyük mahluklardan daha ziyade san'ata acib, hilkata bedi' bir surette oldukları halde

, o camid, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıd olan sağır, kr esbaba isnad etmek, yüz derece kr, bin derece sağır olmakla olur!..

AMMA İKİNCİ MES'ELE:

"Teşekkele binefsihi"dir. Yani:

Kendi kendine teşekkül ediyor

. İşte bu cümlenin dahi çok muhalatı var. Çok cihetle btıldır, muhaldir. Nümune için muhaltından  tanesini beyan ederiz.

BİRİNCİSİ:

Ey muannid münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmeyi, bir derece hkmediyorsun. Çünki sen mevcudsun. Ve basit bir madde ve camid ve tegayyrsz değilsin. Belki, daima tecedddde olarak, gayet muntazam bir makine ve hârika ve daima tahavvlde bir saray gibisin.

Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'i itibariyle alkadar ve alış-verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar. ylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Gya bütün kinata bakıyorlar. Senin mnasebatını kinatta görüp öyle vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve btin duygularınla, o zerrelerin, o hârika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezelî'nin kanunuyla hareket eden kck memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları, herbir zerre bir kalem ucu veya kalem-i kudretin noktaları, herbir zerre bir nokta olduğunu kabul etmezsen;

o vakit senin gözünde çalışan herbir zerreye öyle bir göz lâzım ki,

senin mecmu-u cesedinin her tarafını görmekle beraber, mnasebetdar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir gözü ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anasırının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak yüz dh kadar bir akıl vermek lâzım geliyor.

Senin gibi bu mes'elelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine bin Eflatun kadar bir

ilim ve Őuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir!..

İKİNCİ MUHAL:

Senin vücudun bin kubbeli hârika bir saraya benzer

ki; her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine başbaŐa verip, muallakta durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha acibdir.

Çünki **o saray-ı vücudun, daima kemal-i intizamla tazelenmektedir.** Gayet hârika olan ruh, kalb ve manevî letaiften kat-ı nazar, yalnız cesedindeki herbir âza, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerreler, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemal-i müvazene ve intizam ile başbaŐa verip, hârika bir bina, fevkalâde bir san'at, göz ve dil gibi acib birer mu'cize-i kudret gösteriyorlar.

Eğer bu zerreler, Şu âlemin ustasının emrine tâbi' birer memur olmasalar; o vakit herbir zerre, umum o ceseddeki zerrelelere hem hâkim-i mutlak hem herbirisine mahkm-u mutlak, hem her birisine misil hem hâkimiyet noktasında zıd, hem yalnız Vâcib-l Vücud'a mahsus olan ekser sıfâtın masdarı, menbaı, hem gayet mukayyed hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vâhid-i Ehad'in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-u vâhidi o hadsiz zerrata isnad etmek; zerre kadar Şuuru olan, bunun pek zahir bir muhal belki yüz muhal olduğunu derkeder.

ÜÇÜNCÜ MUHAL:

Eğer senin vücudun, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Ezelî'nin kalemiyle mektub olmazsa ve tabiata, esbaba mensub matbu' ise, o vakit senin vücudundaki bir hceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misill, binler mrekkebler adedince

tabiat kalıblarının

bulunması lâzım gelir.

Çünki meselâ bu elimizdeki kitab eğer mektub olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinad edip, bütün onları yazar. EĞer o, mektub olmazsa ve onun kalemine verilmezse, kendi kendine olmuş denilse veya tabiata verilse, o vakit matbu' kitab gibi, herbir harfi için ayrı bir demir kalem lâzımdır ki tab'edilsin.

Nasılki matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücud bulur; o vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde bazan olduğu gibi, küçük kalem ile bir büyük harfte bir sahife -ince hatla- yazılmış ise, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle, senin cesedin gibi bir Őekil alıyorsa, o vakit herbir dairede, herbir cz' için, o mrekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor.

Haydi, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı, mümkün desen dahi, bu muntazam san'atlı demir harfleri ve mkemmek kalıpları ve kalemleri yapmak için , **yine bir tek kaleme verilmezse,** o kalemler, o kalıplar, o demir harflerin yapılması için, onların adedlerince yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çünki onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam san'atlıdırlar. Ve hakeza müteselsilen gittikçe gidecek...

İŞte sen de anla! Bu yle bir fikirdir ki; senin zerratın adedince muhalat ve hurafeler,

içinde bulunuyor. Ey muannid muattıl! Sen de utan, bu dalaletten vazgeç!

ÜÇÜNCÜ KELİME:

"İktezath-t tabiat" Yani;

tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor

. İşte bu hükmün çok muhalatı var. Nümune için n zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ:

Eğer mevcudatta, hususan zıhayatta görünen basırane, hakımane olan san'at ve icad, Şems-i Ezeli'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kr, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse lâzım gelir ki;

tabiat, icad için hereyde hadsiz manevı makine ve matbaaları bulundursun; veyahud hereyde, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet dercetsin.

Çünki

nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor.

Eğer o misalı ve aksı gneşikler, semadaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki; bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiı, fıtrı ve güneşin hasiyetlerine mâlik, zahiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricı vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zcaciye adedince tabiı güneşleri kabul etmek lâzım geldiğı gibi..

-aynen bu misal gibi- mevcudat ve zıhayat doğırudan doğıruya Şems-i Ezeli'nin cilve-i esmasına verilmezse, herbir mevcudda, hususan herbir zıhayatta hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdetâ bir ilahı içinde kabul etmek lâzım gelir.

Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalatın en btılı, en hurafesidir.

Hâlık-ı Kâinat'ın san'atını, mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir Tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL:

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, san'atlı, hikmetli ş mevcudat; nihayetsiz Kadır, Hakım bir zta verilmezse, belki Tabiata isnad edilse, lâzım gelir ki; tabiat, herbir parça toprakta, Avrupa'nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun.. t, o parça toprak, menşe' ve tezgâh olduğı hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkilleri medar olabilsin.

Çünki

Çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kse toprak

içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve heyetlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadır-i Zülcelal'e verilmezse; o vakit, o ksedeki toprakta, herbir iek için manevı, ayrı, tabiı bir makinesi bulunmazsa, bu hal vücuda gelemes.

Çünki

tohumlar ise nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani mvellid-l ma, mvellid-l humuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber, hava, su, hararet, ziya dahi, herbiri basit ve şuursuz ve herşeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden

, o hadsiz çiçeklerin teşkilleri ayrı ayrı ve gayet muntazam ve san'atlı olarak o topraktan

çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki; o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayatdar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte tabiiyyunların fikr-i küfrîleri, ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mücid zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar "mütefennin ve akıllıyız" diye dava ettikleri halde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni' ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

□□□□□

Eğer desen:

Mevcudat, tabiata isnad edilse böyle acib muhaller olur, imtina' derecesinde müşkilât olur;

acaba Zât-ı Ehad u Samed'e verildiği vakit, o müşkilât nasıl kalkıyor?

Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılab eder?

Elcevab:

Birinci muhalde nasılkı

güneşin cilve-i in'ikası, kemal-i sühuletle, külfetsiz en küçük zerrecik camidden tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri halde, eğer güneşten nisbeti kesilse; o vakit herbir zerrecikte, tabî ve bizzât bir güneşin haricî vücudu imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi, kabul edilmek lâzım gelir.

Öyle de; herbir mevcud, doğrudan doğruya Zât-ı Ehad u Samed'e verilse; vücub derecesinde bir sühulet, bir kolaylık ile ve

bir intisab ve cilve ile, herbir mevcuda lâzım herbir şey, ona yetiştirilebilir

. Eğer o intisab kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve herbir mevcud

kendi başına ve Tabiata bırakılsa, o vakit imtina' derecesinde yüzbin müşkilât ve suubetle sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet hârika makine-i vücudunu icad eden, içindeki kör tabiatın, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farzetmek lâzım gelir

. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhasıl:

Nasılkı Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un şerik ve naziri mümteni' ve muhaldir. Öyle de: rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zâtî gibi mümteni' ve muhaldir.

Amma ikinci muhaldeki müşkilât ise müteaddid risalelerde isbat edildiği gibi

, eğer bütün eşya Vâhid-i Ehad'e verilse; bütün eşya, bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, bir tek şey, umum eşya kadar müşkilâtlı olduğu, müteaddid ve kat'î bürhanlarla isbat edilmiş.

Bir bürhanın hülâsası şudur ki:

Nasılkı bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisab etse, o memur ve o asker o intisab kuvvetiyle, yüzbin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına bazan bir şahı esir eder.

Çünkü gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisab münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı

olan ordu; o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi; ve gösterdiği eserler, bir ordu eseri misill hârika olabilir.

Nasılki karınca, o memuriyet cihetiyle Firavun'un sarayını harab ediyor. Sinek o intisab ile, Nemrud'u gebertiyor. Ve o intisab ile, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor.

(Haşiye)

(Haşiye):

Evet, eğer intisab olsa; o çekirdek, kader-i İlahîden bir emir alır, o hârika işlere mazhar olur. Eğer o intisab kesilse; o çekirdeğin hilkatı, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve san'atı iktiza eder. Çünkü dağdaki -kudret eseri olan- mücessem çam ağacının bütün âzaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü

o koca ağacın fabrikası, o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

Eğer o intisab kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımağa mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet mikdarınca ve belindeki cephane adedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki; güldürmek için acib hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar!..

Elhasıl:

Vâcib-l Vücud'a her mevcudu vermek, vücub derecesinde bir shuleti var. Ve tabiata icad cihetinde vermek, imtina' derecesinde müşkil ve haric-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL:

Bu muhali izah edecek bazı risalelerde beyan edilen iki misal:

Birinci Misal:

Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâli bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya; gayet vahşi bir adam girmiş, içine bakmış.

Binlerle muntazam san'atlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından

, hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi, o sarayı mştemilatıyla beraber yapmıştır

diye taharriye başlıyor.

Hangi şeye bakıyor; o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunları yapsın. Sonra

o sarayın teşkilat proğramını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür.

Çendan elsiz ve gözsz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmeceburiye, eşya-yı âhere nisbeten, kavanin-i ilmiyenin bir nvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri mnasebetdar gördüğünden

, "İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş."

diyerek vahşetini; ahmakların, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte aynen bu misal gibi; hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mkemmел ve bütün etrafı mu'cizane hikmetle dolu

şu saray-ı âlemin içine

, inkâr-ı uluhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşî bir insan girer.

Daire-i mümkinat haricinde olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un eser-i san'atı olduğunu düşünmeyerek ve ondan i'raz ederek, daire-i mümkinat içinde kader-i İlahînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlahiyenin kavanin-i icraatına tebeddül ve tegayyr eden bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak

"Tabiat" namı verilen bir mecmua-i kavanin-i âdât-ı İlahiye ve bir fihriste-i san'at-ı Rabbaniyeyi görür.

Ve der ki

: "Madem bu eşya bir sebep ister, hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor.

Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki; gözsz, şuuursuz, kudretsiz bu defter,

rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsiz bir kudreti iktiza eden icadı yapamaz. Fakat

madem Sâni'-i Kadîm'i kabul etmiyorum; öyle ise en münasibi, bu defter bunu yapmış ve yapar diyeceğim"

der.

Biz de deriz:

Ey ahmak-ul humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak; zerrattan, seyyarata kadar bütün mevcudat, ayrı ayrı lisanlarla şehadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni'-i Zülcelal'i gör.. ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın programını yazan Nakkaş-ı Ezelî'nin cilvesini gör, Fermanına bak, Kur'anını dinle.. o hezeyanlardan kurtul!..

İkinci Misal:

Gayet vahşî bir adam muhteşem bir kışla dairesine girer

. Gayet muntazam bir ordunun umumî beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür

. Bir neferin hareketiyle; bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider; bir ateş emriyle ateş ettiklerini müşahede eder.

Onun kaba, vahşî aklı, bir kumandanın, devletin nizamatıyla ve kanun-u padişahî ile kumandasını anlamayıp, inkâr ettiğinden, **o askerlerin iplerle birbiriyle bağı olduklarını** tahayyül eder. O hayalî ip, ne kadar hârikalı bir ip olduğunu düşünür; hayrette kalır.

Sonra gider.. **Ayasofya** gibi gayet muazzam bir câmie, Cuma gününde dâhil olur. O cemaat-ı müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde ederek oturduklarını müşahede eder.

Manevî ve Semavî kanunların mecmuundan ibaret olan

ş

eriatı ve

ş

eriat sahibinin emirlerinden gelen manevî düsturlarını

anlamadığından,

o cemaatın maddî iplerle bağlandığını

ve o acib ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek en vahşi insan suretindeki canavar hayvanları dahi güldürecek derecede maskaralı bir fikirle çıkar, gider.

İşte aynı bu misal gibi: Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Mabud-u Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu Kâinata; mahz-ı vahşet olan, inkârî fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor.

O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizam-ı kâinatın **manevî kanunlarını**, birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Mabud-u Ezelî'nin şariat-ı fitriye-i kübrasının, **manevî ve yalnız vücut-u ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını birer mevcud-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek**

Kudret-i İlahiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücut-u ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara "Tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, bir zîkudret ve müstakil bir kadîr telakki etmek; misaldeki vahşiden bin defa aşağı bir vahşettir!..

Elhasıl:

Tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsız Tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise; ancak bir san'at olabilir, Sâni' olamaz. Bir nakışdır, Nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şariat-ı fitriyedir, Şâri' olamaz. Mahluk bir perde-i izzettir, Hâlık olamaz. Münfail bir fitrattır, Fâtır bir fâil olamaz. Kanundur, kudret değildir; Kâdir olamaz. Mistardır, Masdar olamaz.

Elhasıl:

Madem mevcudat var. Madem Onaltıncı Nota'nın başında denildiği gibi; mevcudun vücutuna, taksim-i aklî ile dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün -herbirinin üç zahir muhaller ile butlanı, kat'î bir surette isbat edildi. Elbette bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette isbat olunuyor. O dördüncü yol ise; baştaki efillahi şekkun fatirissemavati vel ardi

âyeti, şeksiz ve şübhesiz bedahet derecesinde Zât-ı Vâcib-ül Vücut'un uluhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve Semavat ve Arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

Ey esbabperest ve tabiata tapan bîçare adam! Madem herşeyin tabiatı, herşey gibi mahluktur; çünkü san'atlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbeb gibi, zahirî sebebi dahi masnu'dur. Ve madem herşeyin vücudu, pek çok cihazat ve âletlere muhtaçtır.

O halde, o Tabiatı icad eden ve o sebebi halkeden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki âciz vesaiti, rububiyetine ve icadına teşrik etsin. Hâşâ! Belki doğrudan doğruya müsebbebi, sebep ile beraber halkederek, cilve-i esmasını ve hikmetini göstermek için, bir tertib ve tanzim ile zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere merci' olmak

için, esbab ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş; izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saati, saatin çarklarını yapsın; sonra saati çarklarla tertib edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa hârika bir makineyi, o çarklar içinde yapsın; sonra saatin yapılmasını o makinenin camid ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde değil midir?

Haydi o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol!

Veyahud bir kâtib; mürekkebi, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzât o kitabı yazsa, daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıd, mürekkebi, kalem içinde o kitaptan daha san'atlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icad etsin; sonra o şuursuz makineye "Haydi sen yaz" desin de kendi karışmasını, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkil değil midir?

Eğer desen:

Evet bir kitabı yazan makinenin icadı, o kitaptan yüz defa daha müşkildir. Fakat o makine, aynı kitabın bir çok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var?

Elcevab:

Nakkaş-ı Ezeli, hadsiz kudretiyle nihayetsiz cilve-i esmasını her vakit tazelandirmekle, ayrı ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî sîmaları öyle bir surette halketmiştir ki; **hiçbir mektub-u Samedanî ve hiçbir kitab-ı Rabbanî, diğer kitapların aynı aynına olamıyor.**

Alâküllihal, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir sîması bulunacak.

Eğer gözün varsa,

insanın sîmasına bak

, gör ki;

zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük sîmada, âza-yı esasîde ittifak ile beraber, herbir sîma, umum sîmalara nisbeten, herbirisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyyen sabittir. Bunun için herbir sîma, ayrı bir kitaptır

. Yalnız san'atın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertib ve te'lif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan herşeyi dercetmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister.

Haydi, farz-ı muhal olarak tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icadları yüz derece daha müşkil bir zîhayatın cismindeki maddeleri, aktar-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamlarla icad etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icad eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün manasız bir hurafedir.

İşte bu saat ve kitap misalleri gibi;

Sânî-i Zülcelal, Kadîr-i Külli şey', esbabı halketmiş; müsebbebatı da halkediyor.

Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor

. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanin-i âdetullahtan ibaret olan şariat-ı fıtriye-i kübra-yı İlahiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine, yalnız bir âyine ve bir ma'kes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-u haricîye mazhar olan vechini, kudretiyle icad etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halketmiş, birbirine mezcetmiş.

Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakikatın kabul m daha kolaydır.. -acaba vücub derecesinde lâzım değil midir?-

Yoksa camid, Şuursuz, mahluk, masnu, basit olan o sebep ve tabiat dediğiniz maddelere, herbir Şey'in vücuduna lâzım hadsiz cihazat ve âlâtı verip hakmane, basrane olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır?

Acaba imtina' derecesinde, imkân haricinde değil midir? Senin, o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki:

Madem beni insafa davet ediyorsun. Ben de diyorum ki; Őimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol, hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede ĉirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum.

Sâbık tahkikatınızdan zerre miktar Şuuru bulunan anlayacak ki; esbaba, tabiata icad vermek mümteni'dir, muhaldir.

Ve herŐeyi doğrudan doğruya Vâcib-l Vücud'a vermek vâcibdir, zarurdir.

Elhamdlillahi ale-l iman deyip iman ediyorum.

Yalnız bir Őbhemi var:

Cenab-ı Hakk'ın Hâlık olduğunu kabul ediyorum; fakat bazı cz' esbabın ehemmiyetsiz Őeylerde icada müdahaleleri ve bir parĉa medh  sena kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksanıyet gelir mi?

Elcevab:

Bazı risalelerde gayet kat' isbat ettiğimiz gibi;

hâkimiyetin Şe'ni, müdahaleyi reddetmektir

. Hattâ en edna bir hâkim, bir memur; daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hattâ hâkimiyetine müdahale tevehhmyle, bazı dindar padiŐahlar -halife oldukları halde- masum evlâdlarını katletmeleri, bu

"redd-i müdahale kanunu"

nun hâkimiyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor.

Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklaliyetin iktiza ettiği "men'-i iŐtirak kanunu" tarih-i beŐerde ĉok acib herc  merc ile kuvvetini göstermiŐ.

Acaba âciz ve muavenete muhtaĉ insanlardaki âmiriyet ve hâkimiyetin bir gölgesi, bu derece müdahaleyi reddetmeyi ve baŐkasının müdahalesini men'etmeyi ve hâkimiyetinde iŐtirak kabul etmemeyi ve makamında istiklaliyetini nihayet taassubla muhafazaya ĉalıŐmayı gr, sonra

hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde ve âmiriyet-i mutlaka uluhiyet derecesinde ve istiklaliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde ve istiĝna-yı mutlak kadiriyet-i mutlaka derecesinde bir Zât-ı Zlclal'de, bu redd-i müdahale ve men'-i iŐtirak ve tard-ı Şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vâcib bir muktezası olduğunu

kıyas edebilirsen et.

Amma ikinci Őık Őbhen ki: Bazı esbab, bazı cz'iyatın bazı ubudiyetlerine merci' olsa, o Mabud-u Mutlak olan Zât-ı Vâcib-l Vücud'a müteveccih zerrattan seyyarata kadar mahlukatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevab:

Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'i kâinatı bir ağaç hükmünde halkedip, en mükemmel meyvesini zîşuur ve zîşuurun içinde en câmi' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkatı ve gaye-i fitratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti; o Hâkim-i Mutlak ve Âmir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttirmek için kâinatı halkeden o Vâhid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi?

Bütün bütün hikmetine zıd olarak, netice-i hilkatı ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ...

Hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda mahlukatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi, hiç müsaade eder mi? Ve hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttirmeyi ef'aliyle gösterdiği halde, en mükemmel mahlukatının şükür ve minnetdarlıklarını, tahabbüb ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasıd-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiat-perestlikten vazgeçen arkadaş! Haydi sen söyle!

O diyor: Elhamdülillah, bu iki şübhem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlahiyeye dair ve Mabud-u Bilhak o olduğuna ve ondan başkaları ibadete lâıyk olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onları inkâr etmek, Güneş'i ve gündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir.

Hâtime

Tabiat fikr-i küfrîsini terkeden ve imana gelen zât diyor ki: Elhamdülillah, benim şübhelerim kalmadı; yalnız merakımı mûcib olan birkaç سوالım var.

Birinci Sual:

Çok tenbellerden ve târik-üs salâtlardan işitiyoruz; diyorlar ki:

Cenab-ı Hak'ın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur'anda çok şiddet ve ısrar ile ibadeti terkedeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdit ediyor.

İtidalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur'aniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz'î hataya karşı, nihayet şiddeti gösteriyor?

Elcevab:

Evet Cenab-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın, manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde isbat etmişiz.

Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nâfi' ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur'anın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezaları ise; nasılkı bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için; âdi bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar.

Öyle de; ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in raiyeti hükmünde olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünkü mevcudatın kemalleri, Sâni'a müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadet ile tezahür eder. İbadeti terkeden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez, belki de inkâr eder.

O vakit ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve herbiri birer mektub-u Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı; âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camid, perişan bir vaziyette telakki ettiğinden, mevcudatı tahkir eder; kemalâtını inkâr ve tecavüz eder. Evet herkes, kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş. O âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ; gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür; gayet sürurlu ve neş'eli, müjdeli ve kemal-i neş'esinden gülen bir adam, kâinatı neş'eli, güler gördüğü gibi; mütefekkirane ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terkeden adam; mevcudatı, hakikat-ı kemalâtına tamamıyla zıd ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder. Hem o târik-üs salât, kendi kendine mâlik olmadığı için, kendi mâlikinin bir abdi olan kendi nefesine zulmeder. Onun mâliki, o abdinin hakkını, onun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdid eder. Hem netice-i hilkatı ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terkettiğinden, hikmet-i İlahiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhasıl

: İbadeti terkeden, hem kendi nefesine zulmeder; -nefsi ise, Cenab-ı Hakk'ın abdi ve memluküdür- hem kâinatın hukuk-u kemalâtına karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet nasılki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahi, kâinatın kemalâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlahiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstehak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikatı ifade etmek için, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan mu'cizane bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-ı belâgat olan mutabık-ı mukteza-yı hale mutabakat ediyor.

İkinci Sual: Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zât diyor ki: **Her mevcud, her cihette, her işinde ve her şeyinde ve her şe'ninde meşiet-i İlahiyeye ve kudret-i Rabbaniyeye tâbî olması, çok azîm bir hakikattir. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sıkışmıyor.**

Halbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsiz sühulet, hem sâbık bürhanlarınızla tahakkuk eden vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'an ile beyan edilen

Ma halqukum vela ba'sukum illa kenefsin vahide. Vema emrus saati illa kelemhil basar. Ev huve aqrab.

gibi âyetlerin sarahaten gösterdikleri

nihayet derecede kolaylık, o hakikat-ı azîmeyi, en makbul ve en makul bir mes'ele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevab:

Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesi olan

Ve huve ala kulli şey'in Kadir

beyanında, o sır gayet vâzıh ve kat'î ve mukni' bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuh ile isbat edilmiş ki;

bütün mevcudat, Sâni'-i Vâhid'e isnad edildiği vakit, bir tek mevcut hükmünde kolaylaşır. Eğer Vâhid-i Ehad'e verilmezse; bir tek mahlukun icadı, bütün mevcudat kadar mşkilleşir ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur.

Eğer Sâni'-i Hakikîsine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder

. Ve bilmşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev'in sühuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sr'atle muntazam, san'atlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ:

Nasılki yüz nefer, bir zabitin idaresine verilse; bir neferin, yüz zabitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi, bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi; bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdetâ kemmiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi.. bir neferin teçhizat-ı askeriyesi; müteaddid merkezlere, müteaddid fabrikalara, müteaddid kumandanlara havalesi de, âdetâ bir ordunun teçhizatı kadar kemmiyeten müşkilâtlı oluyor. Çünki bir tek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanun ile mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden; binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gidilse,

herbir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse; herbir meyve, bir ağaç kadar müşkilât peyda eder.

Belki ağacın bir enmuzeci ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünki bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye, birtek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi, yüzler misaller var gösteriyorlar ki; **vahdette, nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcut, şirkte ve kesrette, bir tek mevcuddan daha ziyade kolay olur**

. Sair risalelerde bu hakikat iki kerre iki dört eder derecede isbat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlahî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz.

şöyle ki:

Sen bir mevcudsun. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye kendini versen; bir kibrit akar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halkeder. Eğer sen kendini ona vermezsen, belki esbab-ı maddiye ve tabiata isnad etsen; o vakit sen, kâinatın muntazam bir hülâsası, meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için, kâinatı ve anasırı ince elek ile eleyip hassas ölçülerle aktar-ı âlemden senin

vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünkü esbab-ı maddiye yalnız terkeb eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı; hiçten, yoktan yapamadıkları, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktar-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar.

İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalalette ne kadar müşkilât var olduğunu anla!

İkincisi:

İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle ki:

Kader, ilmin bir nevidir ki, herşeyin manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir mikdar tayin eder. Ve o mikdar-ı kaderî, o şey'in vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icad ettiği vakit; gayet sühuletle o kaderî mikdar üstünde icad eder.

Eğer o şey muhit ve hadsiz ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse; -sâbıkan geçtiği gibi- binler müşkilât değil, belki yüz muhalat ortaya düşer.

Çünkü o mikdar-ı kaderî ve mikdar-ı ilmî olmazsa; binler haricî ve maddî kalıplar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalalette ve şirkte hadsiz müşkilâtın bir sırrını anla;

Vema emrus saati illa kelemhil basar. Ev huve aqrab.

âyeti, ne kadar hakikatlı ve doğru ve yüksek bir hakikatı ifade ettiğini bil!

Üçüncü Sual:

Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki:

Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: "Hiçten hiçbirşey icad edilmiyor ve hiçbirşey i'dam edilmiyor; yalnız bir terkeb bir tahlildir ki, Kâinat fabrikasını işlettiriyor."

□□□□□

Elcevab:

Nur-u Kur'an ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbab vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücudlarını -sâbıkan isbat ettiğimiz tarzda- imtina' derecesinde müşkilâtlı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bir kısmı

Sofestaî

olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi; hattâ kendilerinin vücudlarını dahi inkâr etmesini; dalalet mesleğinde esbab ve tabiatın icad sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip, cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci grup bakmışlar ki; dalalette, esbab ve tabiat mûcid olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz müşkilâtı var ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için bilmeceburiye icadı inkâr ediyorlar

, "yoktan var olmaz"

diyorlar ve i'damı da muhal görüyorlar

, "var yok olmaz"

hükmediyorlar.

Yalnız harekât-ı zerrat ile, tesadf rüzgârlarıyla bir terhib ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül ediyorlar. İŖte sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aŖađı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları, gr; ve dalalet, insanı ne kadar maskara ve süfli ve echel yaptığını bil; ibret al!

Acaba her senede, dörtyüz bin enva'ı birden zemin yüzünde icad eden ve semavat ve arzı altı günde halkeden ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha san'atlı, hikmetli zîhayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelinin dairesinde, plânları ve mikdarları taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misill, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-u haricî vermeyi o kudret-i ezeliyeden uzak görmek ve icadı inkâr etmek; evvelki güruh olan Sofestaîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilanedir. Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz'-i ihtiyarîden baŖka ellerinde olmayan firavunlaŖmış kendi nefisleri, hiçbir Ŗeyi i'dam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi, hiçten, yoktan icad edemediklerinden ve güvendikleri esbab ve tabiatın ellerinde hiçten icad gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz" deyip, bu bâtil ve hata düsturu, Kadîr-i Mutlak'a teŖmil etmek istiyorlar.

Evet Kadîr-i Zülcelal'in iki tarzda icadı var. Biri; ihtira' ve ibda' ile dir. Yani hiçten, yoktan vücud veriyor ve ona lâzım her Ŗeyi de hiçten icad edip eline veriyor. Diğeri; inşa ile, san'at ile dir. Yani kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor. Her emrine tâbi' olan zerratları ve maddeleri, rezzakıyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda alıŖtırır.

Evet Kadir-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda' hem inşa suretinde icadı var.

Varı yok etmek ve yoğu var etmek; en kolay en sühuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda,  yüz bin enva'-ı zîhayat mahlukatın Ŗekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından baŖka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karŖı, "yoğu var edemez!" diyen adam, yok olmalı!..

Tabiatı bırakan ve hakikata geçen zât diyor ki: Cenab-ı Hakk'a zerrat adedince Ŗkr ve hamd  sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalaletlerden kurtuldum; ve hiç bir Ŗbhem de kalmadı.

Elhamdulillahi ala Din-il-Islam ve Kemal-il-Iman...

Subhaneke la ilme lena illa ma allemtena inneke entel Alim-ul-Hakim

Said Nursi (R.A.)